

VARBERGS MUSEUM

ÅRSBOK
1 9 5 7

Redigeret af
ALBERT SANDKLEF

C. Klitgaard:

Pinsemarkedet i Aalborg 1583 og 1594

Markedshandlende fra Halland og Bohus Len

I middelalderens sidste del var de store Skanør-markeder ved Skaanes sydvestlige fremspring jo berømte i hele Norden, og særligt forstod Hansestæderne med Lübeck i spidsen at drage fordel af de store sildefangster, der foregik her, ligesom ogsaa den danske Konge havde store indkomster af tolden her baade af ind- og udlændinge.

Men der var paa samme tid et andet marked paa dansk omraade, som ogsaa skyldte sildefangsten sit opstaaen, og som ligeledes søgtes af handlende fra alle tre nordiske riger og fra Hansestæderne, Holland og Skotland, nemlig *Pinsemarkedet i Aalborg*. Dette var oprindeligt fremstaaet i Limfjordsbyen *Nibe* vest for Aalborg, hvor centret for det danske sildefiskeri da er, men ca. 1490 flyttedes markedet til Aalborg, dels vel fordi denne by da var det egentlige Danmarks næststørste købstad med stor handelsforbindelse med Hansestæderne, Holland og Norge, og dels fordi der henimod anno 1500 var opstaaet store sildefiskerier omkring Limfjordens indløb, saaledes ved Hals-egnen, Mov og Dokkedal.

Aalborg Pinsemarkeds blomstringstid faldt i 1500-aarene; ved aar 1600 kom en lang periode, da silden ikke længer søgte til Limfjorden, og selv om der nok ogsaa senere kom tider med rigt fiskeri her, naaede pinsemarkedet aldrig igen sin tidligere betydning, og da det endelig nedlagdes fra 1882 sammen med landets øvrige krammarkeder, var det kun en afglans af fortidens storhed.

Der er i Aalborg Byarkiv bevaret et par fortegnelser fra 1583 og 1594 over de afgifter og *bropenge* (kajafgift) og *kramgods*, som de, der søgte markedet, erlagde; men herved er at bemærke, at i fortegnelsen 1594 er begge disse poster slaaet sammen under *bropenge*, hvilket altsaa vil sige, at det var gods, som er

tilført pr skib, og for 1583 vedkommende skal man da i det følgende heller ingen adskillelse gøre. Desværre ses det som regel ikke af hvad art de lossede varer var, kun angives fra Bohuslen og Halland en stor del heste, af hvilke nogle videreførdes til Lübeck og Rostock. Bropengeafgiften af Heste var een skilling pr stk.

Markedet 1583.

Anders Mogensen i Älfsborg	11 skill.
Lauritz Bagghe i Marstrand	4 skill.
Jens Stenssen i Konghelle	12 skill.
Christen Bartelsen i Laugholm	1 mark
Niels Byrresen i Halland	8 skill.
Lauritz Bagge i Hastensund	8 skill.
Gunde Svendsen i Gosøe	1 mark
Knud Christensen paa Sodonæs	1/2 mark
Niels Laug i Halland	8 skill.
Per Jude i Laugholm	12 skill.
Jon Hansen i Halland	6 skill.
Peder Svendsen i Konghelle	20 skill.
Oluf Byrresen i Hiesing	8 skill.
Brønild Hogensen i Marstrand	8 skill.
Arvid Gyltte i Konghelle	12 skill.
Byrri Knudsen i Halland	6 skill.
Jens Nielsen i Vette sogn, Halland	6 skill.
Peder Svendsen i Slebs sogn, Halland for 3 heste	3 skill.
Niels Nielsen i Slebs sogn	6 skill.
Anders Storm i Mollesund	6 skill.
Anders Eskesen i Konghelle	1 mark
Mikkil Andersen i Konghelle	8 skill.
Asmund i Konghelle	8 skill.
Thord Andersen i Slebs sogn til bropenge og for øg at	
udskibe paa Bryggen	13 skill.
Anders Erickssen i Konghelle	1 mark
Arvid Gyltte i Konghelle	12 skill.
Peder Svendsen i Slebs sogn	8 skill.
Anders Torstensen i Halland	8 skill.
Mogens Ebbesen i Slebs sogn for øg	10 skill.
Mads Brun i Barravig	1 mark
Jens Stiisen i Konghelle	8 skill.
Jens Lauridsen i Uddevalla	8 skill.
Oluf Jørgensen paa Oroust	12 skill.
Mogens Persen i Konghelle	8 skill.

Hogen Jensen i Konghelle	1 mark
Anders Karlsten i Halland	8 skill.
Niels Bendtzen i Konghelle	12 skill.

Markedet 1594.

Anders Eriksen i Konghelle	8 skill.
Hans Prytz i Konghelle	3 mark
Svend Olsen i Halland	6 skill.
Jens Børisen i Varberg	6 skill.
Las Jensen i Marstrand	8 skill.
Thord Olsen i Halland	4 skill.
Niels Persen i Hadstensund	8 skill.
Peder Thomesen i Gjedvigsund	4 skill.
Niels Jensen i Gjedvigsund	4 skill.
Jørgen Olufsen i Hadstensund	12 skill.
Lars Olsen i Marstrand	4 skill.
Henrik Godske i Hultehaven	8 skill.
Niels Børisen i Halland	12 skill.
Oluf Persen i Hadstensund	8 skill.
Peder Olsen i Hadstensund	8 skill.
Svend Olsen i Konghelle	1 mark
Jens Thordsen i Bould (= Bolg)	1 mark
Peder Olsen i Konghelle	1/2 mark
Svend Andersen i Sleb	4 skill.
Jørgen Olufsen i Marstrand	14 skill.
Jens Nadeen i Halland	12 skill.
Peder Poulsen i Halland og af 3 heste	11 skill.
Anders Børisen i Halland	6 skill.
Hogen Hellisen i Halland	10 skill.
Anders Thordsen i Uddevalla	10 skill.
Anders Mickelsen i Hamborgsund	10 skill.
Anders Olsen i Nødesund	12 skill.
Lars Øre paa Koster	8 skill.
Anders i Aspevigen	10 skill.
Lars Stensen i Marstrand	1 mark
Jon Henriksen i Hadstensund	6 skill.
Knud Sørensen i Lauholm	8 skill.
Helli paa Skaffueøen (Skaftö?)	8 skill.
Oluf Kaspersen i Lysekil	8 skill.
Søren Jensen i Gustrup	1 mark
Hans Bernsen i Kongsback	2 skill.
Rasmus Olsen i Marstrand	1 mark
Jens Lauritzen i Hamborgsund	8 skill.

Jens Nielsen i Valde sogn	6 skill.
Svend Andersen i Slebs sogn 2. rejse	8 skill.
Niels Jensen i Halland	4 skill.
Jon i Lande sogn	6 skill.
Jacob Skelfeld i Marstrand	12 skill.
Jon Persen i Halland	8 skill.
Oluf Nielsen i Konghelle	10 skill.
Børie Anfasi i Halland	1 1/2 mark
Bjørn Svendsen i Halland	12 skill.
Peder Degn i Kongsback	4 skill.
Jens Bødker i Kongsback	6 skill.
Peder Guldbrandsen ved Sneckistad	8 skill.
Anders Jensen i Halland	12 skill.
Oluf Olsen i Hamburgsund	12 skill.
Thomis Jacobsen i Gjedvigsund	6 skill.
Peder Alsen i Halland	10 skill.
Halls Andersen i Halland	10 skill.
Peder Alsen i Halland (2. Rejse)	12 skill.
Hogen Nielsen i Konghelle	2 mark
Erik Thorsen i Marstrand	1 mark
Oluf Engilbretsen i Halland	14 skill.
Sören Jensen i Marstrand	6 skill.
Anders Bjørnsen i Roghvig (Råvik?)	10 skill.
Hogen Hellisen i Halland	10 skill.
Thomis Rasmusen i Roghvig	14 skill.
Anders Nielsen i Halland	8 skill.
Jens Enbertsen i Halland	8 skill.
Oluf Laursen i Halland	1 1/2 mark
Peder Alsen i Halland, 3. rejse,	8 skill.
Svend Olsen i Konghelle	1 mark
Oluf Sørensen paa Huarle	14 skill.
Jørgen Strick af Fiskebækill	8 skill.
Amon Hansen i Kolber (Kåleberg?)	12 skill.
Mogens Mogensen i Halland	6 skill.
Niels Børrisen i Halland	12 skill.
Thomis Christensen i Rogsvig	12 skill.
Anders Andersen i Hamburgsund	6 skill.
Jacob Henriksen paa Kongsback	10 skill.
Søren Nielsen i Høgsboe	5 skill.
Niels Andersen i Lauholm	1 mark
Rasmus Jørgensen i Hallumstad	1 mark
Anders Børrisen i Halland, 2. rejse,	8 skill.
Hans Thordsen i Halland	8 skill.

Niels Børrisen i Halland, 2. rejse,	12 skill.
Niels Hogensen i Konghelle af skude og 5 heste,	1 mk, 1 sk.
Hogen Persen i Uddevalla	1 mark
Bernt Trogilsen i Marstrand	8 skill.
Oluf Lauritzen i Halland, 2. rejse,	8 skill.
Svend Andersen i Halland	6 skill.
Helli Andersen i Halland	8 skill.
Jørgen Reesvend i Konghelle	1 1/2 mark
Anders Nielsen i Halland, 2. rejse,	6 skill.
Peder Alsen i Halland, 4. rejse,	10 skill.
Hans Andersen i Halland, 2. rejse,	10 skill.
Bernt Andersen i Varberg, 2. rejse,	8 skill.
Jon Thollesen i Røger (=Rødje)	8 skill.
Oluf Laursen i Halland, af skude 6 sk., 8 heste 8 sk,	
3. rejse,	14 skill.
Gert Alsen ved Løftebro	4 skill.
Peder Alsen i Halland, 5. rejse,	8 skill.
Niels Hogensen i Konghelle	14 skill.
Per Alsen af Lauholm	4 skill.
Oluf Laursen i Halland, 4. rejse,	4 skill.
Jens Nielsen i Halland af skude 8 sk, af 2 heste 2 sk,	10 skill.
Rasmus Persen i Alsbou	6 skill.
Jens Nielsen i Halland	8 skill.
Oluf Gudsten i Halland	10 skill.
Anders Nielsen i Halland, 3. rejse,	6 skill.
Thore Andersen i Halland	10 skill.
Erik Jonssen i Halland	10 skill.
Anders Salmondsen i Marstrand	2 skill.
Anders Bendsen i Harmandsund	8 skill.
Lars Andersen i Harmandsgaard	10 skill.
Christen Jensen i Brevig (Brevik)	14 skill.
Jacob Henriksen i Kongsback	10 skill.
Thomis Rasmussen i Roghvig, 2. rejse,	14 skill.
Oluf Olsen i Nødesund	1 mark
Jens Bødker i Kongsback, 2 rejse,	8 skill.
Oluf Hagensen i Konghelle	6 skill.
Oluf Nielsen i Konghelle	8 skill.
Svend Andersen i Sleb, 3. rejse,	6 skill.
Anders Jensen i Boe (Bua?)	12 skill.
Per Skonning i Konghelle	1 mark
Hans Persen paa Guldhalm	6 skill.
Jon Bendsen i Uddevalla	8 skill.
Björn Svendsen ved Løftebro	1 skill.

Oluf Laursen i Halland, af skude 6 sk, af 4 heste 4 sk,	
5. rejse,	10 skill.
Anders Nielsen i Halland	8 skill.
Niels Sørensen paa Guldholm	8 skill.
Jacob Nielsen i Dynehil	10 skill.
Villum Christensen i Boudefjord (=Båtefjord)	10 skill.
Søren Jensen paa Hysing	8 skill.
Morten Jacobsen i Harrmandsund	8 skill.
Christen Christensen i Uddevalla	1 mark
Sommer i Hunnebostrand	8 skill.
Thorsten Hellisen i Halland	1 mark
Svend Andersen i Halland, 4. rejse,	6 skill.
Per Thomesen i Oxevig	6 skill.
Anders Jensen i Konghelle	12 skill.
Oluf Wolsen i Marstrand og af 5 heste hand havde inde	1 mk, 5 sk.
Bent Andersen i Varberg, 3. rejse,	8 skill.
Jens Eriksen i Vinberg	1 1/2 mark
Thorsten Eriksen i Mollesund	12 skill.
Knud Eriksen i Vinberg	8 skill.
Oluf Engelbretsen i Halland, 2. rejse,	12 skill.
Anders Børisen i Uddevalla	6 skill.

The Fair at Aalborg at Whitsuntide, 1583 and 1594

At the end of the Middle Ages the most famous fair in the Northern countries was the big fair at Skanör. But at the same time there was held another fair at Aalborg, known and visited by merchants from Scotland, the Netherlands and from the Hanseatic League. It was the fair at Aalborg at Whitsuntide.

The author has found two lists of merchants from Halland and Bohuslän, from the years 1583 and 1594, with specifications of what they had to pay for harbour-dues and in Custom's duty.

Albert Sandklef:

Fästningsspelen i Varberg tio år

De numera riksbekanta s. k. Fästningsspelen i Varberg ha år 1956 spelats för tionde gången. Genom kräset pjäsval bland mästerverk från skilda tider och genom val av framstående skådespelare har en hög nivå hela tiden upprätthållits. Detta har också vunnit erkännande av en ovanligt enhällig kritik.

Förtjänsten är främst skådespelaren Kolbjörn Knudsens. Han har sedan starten varit spelens konstnärlige ledare.

Men spelen skulle icke ha kunnat genomföras utan den förståelse Varbergs stadsfullmäktige visat, ty affärerna ha inte gått ihop.

Med anledning av tioårsjubileet skall jag här lämna en kort historik, där tyngdpunkten lägges på spelens förhistoria.

Vid flera tillfällen hade intresserade föreslagit mig att man borde anordna något slags »ruinspel» av amatörer uppe på Varbergs slotts borggård. Man hade uppvaktat mig med utskrivna pjäser, avsedda att uppföras av amatörer, och det var endast mitt bestämda motstånd som hindrade att förslagen realiserades.

För att komma med ett förnuftigt motförslag tog jag upp tanken att engagera framstående skådespelare och spela gamla pjäser, valda bland världslitteraturens mästerverk; jag ville att man skulle gå fram enligt tesen att endast det bästa är gott nog åt publiken. Varför inte spela Hamlet på slottets borggård?

När min gamle vän Fredrik Ström sommaren 1946 gästade mig i Varberg diskuterade jag saken ingående med honom. Han hade som bekant varit ordförande i Skådebanan under åren 1926—30, och han hade därunder vunnit många värdefulla erfarenheter. Vi kommo slutligen till den uppfattningen att det enklaste och riktigaste vore att jag vände mig till chefen för Göteborgs Stadsteater, Torsten Hammarén för att be honom om hjälp. Han borde kunna samla ett lämpligt garde bland stadsteaterns skådespelare; under somrarna var stadsteatern stängd och skådespelarna lediga.